

Sota Vuoristo-Karabahista

Itsenäistymisliikkeet voimistuivat 1980-luvun loppuvuosina Neuvostoliiton eteläisissä Kaukasian neuvostotasavalloissa Armeniassa ja Georgiassa. Alueella oli monia rajaongelmia, jotka aiheutuivat osaksi Stalinin ajan kansallisuuspolitiikasta, jolloin hallinnollisia rajoja vedettiin tarkoituksella sekoittaa eri kansallisuuksia ja kansanryhmiä toisiinsa. Nimenomaan Armenian ja Azerbaidzhanin välisellä selkkauksella tuli olemaan suuri vaikutus koko Neuvostoliiton hajoamiseen. Se osoitti jo varhaisessa vaiheessa, että Neuvostoliiton hallitus ei kyennyt takaamaan alueidensa asukkaiden turvallisuutta sisäisissä selkkauksissa.

Vuoristo-Karabah oli pääosin armenialaisten asuttama mutta Azerbaidzhanin sisään jäänyt alue (enklaavi). Kansallisuusongelman kärjistymiseen 1980-luvulla myötävaikuttivat pahenevat talousongelmat sekä myös uskontojen erot. Armenia on kristittyjen asuttama ja Azerbaidzhan muslimitasavalta. Armenialaiset kokivat jääneensä Moskovan hylkäämiksi ja aloittivat oman armeijan luomisen tarkoituksella vallata Vuoristo-Karabah.

Aseelliset yhteenotot Vuoristo-Karabahissa alkoivat vuonna 1988, eivätkä Neuvostoliiton asevoimat olleet aluksi halukkaat puuttumaan tapausten kulkuun. Armenialaiset saivat vähitellen alueen hallintaansa, ja azerit kostivat karkottamalla väkivaltaisesti suuret määrät Bakussa työskennelleitä armenialaisia. Satoja sai surmansa tässä yhteydessä. Neuvostoarmeija palautti puolestaan Bakun hallintaansa vuonna 1990 käyttäen raskasta asevoimaa.

Armenian ja Azerbaidzhanin itsenäistyttyä taistelut Vuoristo-Karabahin omistuksesta kiihtyivät vuonna 1992. Armenialaiset onnistuivat hyökkäyksessään, ja vuonna 1994 aikaansaadussa aselevossa alue jäi käytännössä Armenian hallintaan. Silti konflikti on myöhemminkin kärjistynyt useaan kertaan aseellisiksi yhteenotoiksi.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Ety-järjestö ja YK ovat yrittäneet saada kiistaan rauhanomaista ratkaisua, mutta se ei ole onnistunut. Konflikti Vuoristo-Karabahista köyhdytti Armeniaa, vaikka se onnistui pitämään alueen hallussaan. Kaikkiaan arvioidaan noin 30 000 ihmisen saaneen surmansa Vuoristo-Karabahin sodan johdosta.

Lähteet: Marie-Carin von Gumpfenberg – Udo Steinbach (Hrsg.), Der Kaukasus. Geschichte – Kultur – Politik (2. Auflage, Beck, 2010), s. 52-58, 113-124 ja 153-163; Dan Smith, Sodan ja rauhan kartasto (Like, Helsinki 2005), s. 58-59. Internet: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Vuoristo-Karabah>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Nagorno-Karabakh>; <http://de.wikipedia.org/wiki/Bergkarabach>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Armenia>